

Важливим також уявляється наголосити на необхідності деталізації повноважень захисника при прийнятті участі в цій процедурі, адже вони мають певну специфіку, яка пов'язана із укладенням такої угоди, його участю в судовому процесі у кримінальному провадженні, в якому укладена ця угода. Приміром, якщо угода ініційована прокурором, захисник має у конфіденційних умовах обговорити із підзахисним можливу перспективу її укладення і роз'яснити підозрюваному його процесуальні права, а також її правові наслідки.

ДИДИЧ О. Ю.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінального процесу

СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ПЕРЕГЛЯДУ РІШЕНЬ СУДУ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ В УКРАЇНІ (ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ)

В істориків та вчених-юристів досі не має єдиної думки щодо існування у період Русі подібних до сучасних стадій переглядів судових рішень, а отже ставилося під сумнів існування апеляції як такої. Такі науковці як В. Н. Шпільов, В. М. Беднарська, Н. В. Сидорова та Н. Гартунг вважали відсутнім право на апеляцію в цей період. На противагу їм О. Ю. Костюченко стверджує, що остаточними були рішення тільки княжих та церковних судів, не виключаючи можливості перегляду рішень суду. Досліджуючи становлення і розвиток апеляційного провадження у кримінальному процесі О. А. Дінер доходить до висновку, що за часів Русі вже існував інститут скарги на суддю, що подавалась князю (вищому судді). У свої роботах І. Д. Беляєв говорить про термін «пересуд», визначаючи його як можливе мито, котре сплачувалося за повторний розгляд справи.

Для періоду Русі характерним є відсутній чіткий розподіл функцій між органами судочинства та, як наслідок, змішана підсудність справ. Чітко простежується принцип ієрархічності в побудові судової системи. Враховуючи, хоча б, повноваження князя у судовій сфері як вищої судової інстанції, ми вважаємо можливим говорити про наявність можливості оскарження рішення суду першої інстанції.

Становлення кримінального судочинства на теренах України відбувалося в залежності від особливостей панівного режиму Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, Великого князівства Московського, Австро-Угорської та Російської імперії під владою яких перебували землі сучасної України. Але, окрему увагу

хотілося б приділити дослідженню становлення інституту апеляційного провадження в судовій системі за часів існування Запорізької Січі, Української Козацької Республіки та доби Гетьманщини як унікальних періодів української державності з найбільш яскраво вираженими індивідуальними особливостями у всіх сферах суспільних відносин.

У середині XVI ст. в центральній частині сучасної України починається створення Запорізької Січі — прообразу української держави. Становлення кримінально-процесуальних відносин в Запорізькій Січі відбувалося на засадах звичаєвого права та норм Литовських статутів, а судова система мала чіткі ознаки інстанційності. Так, на місцях діяли паланкові та курінні суди, судовими функціями наділялись представники козацької старшини, (кошовий отаман, військовий суддя), вищою судовою інстанцією виступав найвищий орган — загальна козацька рада (Маляренко В. Т. Перебудова кримінального процесу України в контексті європейських стандартів: моногр. / Маляренко В. Т. — К. : Юрінком Інтер, 2005. — 512 с.).

Апеляційне оскарження вироків паланкового суду здійснювалося до курінного суду, який був апеляційною інстанцією стосовно них. Суд кошового отамана був вищою судовою інстанцією для судів паланкового і курінного. Після виникнення посади військового судді він став заступником кошового отамана. Апеляції на рішення курінного суду стали направлятись до військового судді. Більшість кримінальних справ розглядав військовий суддя. На вирок військового судді можливо було апелювати до кошового отамана. Справи про тяжкі злочини передавались військовим суддею на розгляд кошовому отаману чи військовій раді. Суд кошового отамана вважався найвищою інстанцією для всіх судів (Костюченко О. Ю. Апеляційне оскарження судових рішень у кримінальному процесі України: дис.... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Костюченко Олена Юріївна. — К., 2004. — 228 с.).

Майже усі судові органи, наявні в Запорізькій Січі, перейняли, з деякими відмінностями Українська Козацька Республіка, яка хоч і проіснувала тільки декілька років (1648—1654 рр.), але її правові та судові інститути збереглися і після її входження до складу Російської імперії.

За часів Гетьманщини судові повноваження здійснювали: гетьман, рада старшин, рада генеральної старшини, генеральна військова канцелярія, генеральний військовий суд, полкові, сотенні, міські та сільські суди.

О. Ю. Костюченко констатує, що за часів Гетьманщини апеляцію називали як «апелляционное доношение», «протест», «апелляційная челобитная», «протестное доношение» та «апелляция». При чому, незважаючи на саму назву, структура апеляції містила такі елементи: вступ, описову частину, мотивування та вимоги апелянта (Костюченко О. Ю. Форма та зміст апеляції у кримінальному судочинстві України / О. Ю. Костюченко // Кримінальне право та кримінальний процес. — № 4(5). — 2006. — С. 50—59.).

Слід зазначити: у той час гетьман мав широкі повноваження, саме йому належала законодавча, адміністративна та військова влада, він був вищою апеляційною інстанцією стосовно діючих судових органів. До його повноважень також належало затвердження судових вироків.

Всі вищезазначені факти, які ґрунтуються на історичних дослідженнях вчених, дають достатньо підстав говорити про те, що для вітчизняного законодавства апеляція не нове явище. Даний інститут, за період свого формування, зазнавав значного впливу з боку права пануючих держав. Але жодного разу він не втрачав своїх особливостей і власної специфіки у важкий період становлення української державності. Дискусійним залишається питання моменту зародження апеляційного оскарження та перегляду судових рішень на території українських земель, проте для нашого дослідження воно не має першочергового значення.

Таким чином, система судоустрою того часу далеко не досконала, а тим більше не відповідала засадам гуманізму, демократії та вимогам громадянського суспільства. Вона була невіддільна від адміністрації. Відсутній рівноправний механізм реалізації права на апеляцію, що пояснювалося слабким розвитком правових суспільних відносин, вкрай поганий зв'язок з віддаленими частинами держави та низьким рівнем правосвідомості населення.

ДЕНИСОВА Ю. С.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінального процесу

ПРОБЛЕМАТИКА ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПОРЯДКУ ЗДІЙСНЕННЯ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ

Реформування кримінального процесуального законодавства України зумовило необхідність здійснення наукового аналізу нових процесуальних норм та правових інститутів, а також стадій кримінального процесу, що зазнали суттєвих змін. До таких належить і одна з форм перегляду судових рішень — кримінальне провадження за нововиявленими обставинами.

Перегляд судових рішень спрямований на забезпечення прав та законних інтересів учасників кримінального провадження, виявлення й виправлення судових помилок, що призвели до винесення незаконних, необґрунтованих та несправедливих судових рішень, і тому є важливою гарантією реалізації права на справедливий суд.